

ZARZĄDZENIE

Dnia 22 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk

W odpowiedzi na pismo obrońcy skazanej M. P. z dnia 22 maja 2024 r., zawierające sygnalizację wznowienia z urzędu postępowania kasacyjnego zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 1 sierpnia 2023 r., sygn. akt II KK 111/23, wydanym w przedmiocie oddalenia (jako oczywiście bezzasadnej) kasacji obrońcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 26 września 2022 r., sygn. akt II AKa 190/22 – stwierdzam brak możliwości wznowienia postępowania.

UZASADNIENIE

Wznowienie postępowania z powodu uchybień, o których mowa w art. 439 § 1 k.p.k., możliwe jest wyłącznie z urzędu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2005 r., I KZP 5/05, OSNKW 2005, z. 5, poz. 48). Z tych względów strona – nie dysponując w tym zakresie własnym wnioskiem o wznowienie postępowania – może, w oparciu o treść art. 9 § 2 k.p.k., zasygnalizować organowi procesowemu potrzebę podjęcia czynności z urzędu.

Wobec powyższego, złożone przez obrońcę skazanej M. P. pismo należało potraktować jako inicjatywę opartą o treść art. 9 § 2 k.p.k. Obrońca w jej uzasadnieniu podniosła, że wyżej wskazane postępowanie kasacyjne dotknięte jest bezwzględną przyczyną odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w zakresie

dotyczącym nienależytej obsady sądu, a to z uwagi na udział SSN Ryszarda Witkowskiego w wydaniu przez Sąd Najwyższy ww. postanowienia z dnia 1 sierpnia 2023 r. Obrońca argumentowała, że wymieniony członek składu orzekającego powołany został na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, a zatem – w ocenie obrońcy – w procedurze wadliwej, naznaczonej naruszeniem standardów niezawisłości i bezstronności. Na poparcie wyrażonego stanowiska obrońca odwołała się m.in. do uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/2020), a także innych judykatów Sądu Najwyższego.

Odnosząc się do twierdzeń obrońcy należy w pierwszej kolejności zauważyć, że przepisy rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego, regulujące rzeczoną instytucję wznowienia, dotyczą postępowań sądowych (głównie w zakresie odpowiedzialności karnej oskarżonego) zakończonych prawomocnym orzeczeniem. W judykaturze i doktrynie prawa od lat dominuje pogląd, że stosowanie instytucji wznowienia nie jest dopuszczalne co do postępowania zakończonego postanowieniem o oddaleniu kasacji, gdyż na tym forum nie dochodzi do wydania prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w rozumieniu przepisów zawartych w rozdziale 56 Kodeksu postępowania karnego, skoro w tej sytuacji nie ma mowy o naruszeniu prawomocności orzeczenia, które zostało zaskarżone kasacją (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2007 r., V KO 15/07, OSNwSK 2007, poz. 1564; postanowienie Sądu Najwyższego wydane w składzie siedmiu sędziów Izby Karnej z dnia 23 marca 2023 r., I KZP 17/22, LEX nr 3511529; D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2024, art. 540). Już w uchwale pełnego składu Izby Karnej Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2000 r., sygn. akt I KZP 37/2000 (Lex nr 43433), podkreślono, iż oddalenie kasacji jest jakościowo czymś zupełnie odmiennym niż utrzymanie zaskarżonego orzeczenia w mocy. Oddalając kasację sąd orzeka jedynie o niezasadności wniesionej skargi, nie wkracza zaś w żadnym zakresie w sferę, w

której wyrok kończący postępowanie korzysta już z powagi rzeczy osądzonej. Wyjaśniono, że z istoty postępowania kasacyjnego wynika, że nie jest też ono postępowaniem zmierzającym do rozstrzygnięcia „o zasadności oskarżenia wniesionego w sprawie karnej” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, lecz postępowaniem zmierzającym do zbadania zasadności tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, jakim jest kasacja, wniesionego już po prawomocnym zakończeniu postępowania. W uzasadnieniu złożonej sygnalizacji jej autorka jedynie lakonicznie odwołała się do jednostkowych judykatów Sądu Najwyższego, w których zaprezentowano pogląd odmienny, jednak całkowicie pominęła stanowisko i kwestie przedstawione powyżej, a tym samym zrezygnowała z samodzielnego dostarczenia kontrargumentów mogących podważyć – na gruncie niniejszej sprawy – zasadność kierunku dominującego w omawianej materii.

Niezależnie od powyższego, treść przedmiotowej sygnalizacji oparta została *de facto* na stanowisku wyrażonym w uchwale składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/2020). Wskazać jednak należy, że na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r. (sygn. akt U 2/20) ww. uchwała połączonych Izb Sądu Najwyższego przestała ostatecznie obowiązywać, definitywnie tracąc swój walor normatywny. Tym samym zdezaktualizowała się kwestia wywierania przez ww. uchwałę skutków prawnych, zwłaszcza związania nią innych składów orzekających Sądu Najwyższego, a to w kontekście przepisów art. 87 § 1 zd. pierwsze i art. 88 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym (zob. szerzej: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2021 r., IV KZ 37/21, LEX nr 3227241).

Jednocześnie trzeba też zauważyć, że wspomniana uchwała połączonych izb oparta została, jak wynika z jej uzasadnienia, na wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 2019 r. wydanym w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18. Wyrok ten, jak również późniejszy wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 2 marca 2021 r. (C-824/18) zostały wykonane w omawianym zakresie przez władze RP poprzez uchwalenie i wejście w życie ustawy nowelizacyjnej z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie

Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259). Wynika to jednoznacznie z uzasadnienia projektu wskazanej wyżej ustawy i zostało potwierdzone przez Komisję Europejską, która w „Sprawozdaniu na temat praworządności z 2024 r.” sporządzonym w Brukseli w dniu 24 lipca 2024 r. stwierdziła m.in., że „Polska w zadowalającym stopniu osiągnęła dwa »nadrzędne kamienie milowe«, dotyczące wzmocnienia istotnych aspektów niezależności polskiego sądownictwa, w wyniku reformy systemu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów obowiązującego od czerwca 2022 r. do lutego 2024 r. W szczególności zlikwidowano Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego i zastąpiono ją niezależną i bezstronną izbą Sądu Najwyższego; zreformowano również system środków dyscyplinarnych i usunięto kontrowersyjne przewinienia dyscyplinarne; wszyscy sędziowie, których dotyczyły orzeczenia Izby Dyscyplinarnej, uzyskali prawo do odwołania się w ramach nowego systemu do nowej izby w jasno określonym terminie, a wszyscy sędziowie zawieszeni przez Izbę Dyscyplinarną zostali przywrócenii na stanowiska. Oprócz tego polskie sądy mogą wszczynać procedury weryfikacji, czy sędzia spełnia kryteria niezawisłości wynikające z art. 19 TUE. Komisja uznała również, że Polska spełnia obecnie horyzontalny warunek podstawowy związany z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej („Karta”).”

W świetle powyższego stwierdzić należy, iż uchwała połączonych Izb: Cywilnej, Karnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. pozbawiona została jakichkolwiek podstaw normatywnych nie tylko ze względu na treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r. (sygn. U 2/20), ale również z uwagi na wejście w życie w dniu 15 lipca 2024 r. ustawy nowelizacyjnej z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, wykonującej przywołane wyżej wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Na mocy wymienionej ustawy nowelizacyjnej z dnia 9 czerwca 2022 r. do ustawy o Sądzie Najwyższym dodany został art. 29 § 4, stanowiący wprost o tym, że: „Okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności”. Jednocześnie, ustawodawca rzeczoną nowelizacją wprowadził tryb tzw. testu niezawisłości i bezstronności, w którym – zgodnie z art. 29 § 5

ustawy o Sądzie Najwyższym – dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego (sędziego delegowanego) wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy. Z żądaniem w tym przedmiocie może wystąpić strona lub uczestnik postępowania przed Sądem Najwyższym (art. 29 § 7 ww. ustawy). Ustawodawca zatem wyposażył te podmioty w instrumenty gwarantujące możliwość weryfikacji niezawisłości i bezstronności sędziego wyznaczonego do rozpoznania danej sprawy, w tym przypadku rozpoznania kasacji obrońcy.

Dodatkowo trzeba też podkreślić, że przed wydaniem ww. uchwały przez Sąd Najwyższy – zarówno w orzecznictwie, jak też w nauce prawa – ugruntowane było stanowisko, że nienależyta obsada sądu, o jakiej mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., wiązana była wyłącznie z rozpoznaniem sprawy w składzie odbiegającym liczbowo lub strukturalnie (jakościowo) od składu przewidzianego dla rozpoznania danej kategorii spraw w sądzie określonego szczebla lub w danym postępowaniu. Rzeczona bezwzględna podstawa odwoławcza nie była natomiast nigdy łączona z kwestią niezawisłości czy bezstronności sądu (zob. szerzej: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2022 r., III KK 524/21, LEX nr 3410038). Materia zaś związana z bezstronnością sędziego – co do którego zachodziły podstawy wyłączenia, o których mowa w art. 41 § 1 k.p.k. – od lat konsekwentnie była rozpatrywana w kategorii względnych przyczyny odwoławczych (zob. m.in. R. Stefański, Wyłączenie sędziego z mocy orzeczenia sądu, Przegląd Sądowy 2007, z. 6, s. 119; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 24 lutego 2015 r., V KK 2/15, LEX nr 1645250; 29 marca 2018 r., V KZ 15/18, LEX nr 2473817). Należy pamiętać, że przepis art. 439 § 1 k.p.k. ma charakter wyjątkowy, bowiem w przypadku wystąpienia enumeratywnie wyliczonych w nim sytuacji, obliguje sąd do orzekania poza granicami zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz niezależnie od wpływu uchybienia na treść wyroku. Tym samym przepis ten nie może być interpretowany rozszerzająco. Do czasu podjęcia nieobowiązującej już uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., w orzecznictwie czy w doktrynie nie

rozważano wad procedury nominacyjnej sędziego w kategoriach nienależytej obsady sądu czy też braku uprawnienia do orzekania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2021 r., II KZ 46/21, LEX nr 3272188).

W tym stanie rzeczy należy stwierdzić brak możliwości wznowienia postępowania zakończanego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 1 sierpnia 2023 r., sygn. akt II KK 111/23.

Jak już wyżej wyjaśniono, wznowienie postępowania z powodu uchybień, o których mowa w art. 439 § 1 k.p.k., może nastąpić tylko z urzędu, zaś inicjatywa strony może sprowadzać się jedynie do zasygnalizowania organowi procesowemu uchybienia należącego do katalogu bezwzględnych przyczyn odwoławczych, w celu podjęcia przez ten organ działania z urzędu (art. 9 § 2 k.p.k.). Stąd też, w przypadku uznania przez organ procesowy, że sygnalizowane przez stronę uchybienie w sposób oczywisty nie wystąpiło, jak również w sytuacji gdy wznowienie takie nie jest prawnie dopuszczalne, wystarczy poinformować podmiot sygnalizujący o braku możliwości wznowienia postępowania z urzędu, względnie wydać w tym przedmiocie niezaskarżalne zarządzenie, co też uczyniono w niniejszej sprawie.

[PGW]

[ms]